

ТИПИ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

Смірнов Р. М., здобувач вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія»

Керівник: викладач Шарпацька Н. В.

Новоушицький коледж Подільського державного університету

Питання доцільності існування таких господарств у сучасних умовах та подальшого їх розвитку на майбутнє залишаються відкритими, хоча ринкова економіка вимагає трансформації господарств населення у прогресивніші суб'єкти господарювання, спроможні забезпечити підвищення доходів населення, формування нового класу підприємців і сприяння за їх допомогою економікосоціальному розвитку сільських територій. Одним з визначальних чинників очікуваних змін господарств населення можуть бути їх типи.

Оцінка сучасних тенденцій та закономірностей розвитку селянських господарств, соціально-економічних змін в суспільстві та процесів в сільському господарстві дозволяють виділити чотири типи господарств населення:

- господарства, що займаються товарним сільськогосподарським виробництвом, господарства натуральні, соціальні;
- функціонуючі господарства, в яких сільське господарство є допоміжним стосовно інших видів несільськогосподарської діяльності, які є основним джерелом доходів;
- спекулятивні господарства, власники яких утримують або акумулюють землю у цілях, не пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом (напр. депозит капіталу, підготовка під неземлеробські інвестиції, можливої продажі в майбутньому). Земля в таких господарствах також частково може бути передана в 83 користування іншим суб'єктам, що ведуть сільськогосподарську діяльність на певних умовах;
- залишкові господарства, із угіддями, які з огляду на їх просторове розміщення, рельєф, транспортну доступність або інші параметри не знаходять користувача (орендаря або покупця). Ми виходимо з того, що економічний занепад більшості селянських господарств з огляду на подрібненість ділянок є невідворотним явищем. Не слід гальмувати ці процеси, слід однак подбати про, те щоб наступив раціональний трансфер ресурсів до суб'єктів, де вони будуть краще використовуватися.

Стимуляція такого економічного розвитку спричинить прискорення припливу ресурсів робочої сили із сільського господарства до інших сфер економіки (або швидше за все посилить безробіття), але також прискорить звільнення ресурсів землі.

Розвитку повинні набути саме господарства, які професійно ведуть сільське господарство, натомість, по-нашому, слід відійти вже сьогодні від твердження про необхідність доповнення сільськогосподарських доходів власниками дрібних господарств несільськогосподарськими. Натомість висуваємо гіпотезу, що володіння малих селянських господарств, переважно допоміжних, що утримуються від роботи поза сільським господарством є чинником, стримуючим модернізацію сільського господарства і перетворень на селі. Інституційні дії мають бути направлені на зміцнення стабільних динамічних товарних господарств населення, які мають потенційні можливості для розвитку, і які могли б в перспективі декількох років поповнити групу фермерських господарств або створення на їх основі малих сільськогосподарських підприємств. Особлива політика повинна бути опрацьована щодо спекулятивних і залишкових господарств населення, зокрема в напрямку скорочення різної їх підтримки та її скерування до інших груп господарств. Зважити слід на можливість різних дій щодо

залишкових господарств в напрямку забезпечення доступу до ресурсів землі сільськогосподарським підприємствам, фермерським господарствам та динамічним господарствам населення. Завдяки цьому можливим буде збереження виробничого потенціалу відповідних територій та регіонів. Необхідним є прийняття заходів щодо удосконалення процесів об'єднання в одне ціле ґрунтів, тому що тільки таким чином можна прискорити обіг земель та уникнути неконтрольованого процесу їх занедбання і заліснення, а як наслідок, цілковитого виведення із сільськогосподарської діяльності. Оцінюючи процеси в селянських господарствах можна констатувати велику різницю щодо господарств, які налаштовані на розширення виробництва і тих, які характеризуються стагнацією.

Разом з тим, відмітимо, що може проявитися велика схильність до покупки і оренди (з пізнішим викупом) земель, які вигідно розташовані. Особливо мотивуючою до цього типу дій буде можливість продажу периферійних ґрунтів як будівельних (після відносно високої ціни) ділянок. Під парами слід очікувати продаж маргінальних ділянок, використання яких було ускладнене або неможливе з природних міркувань (напр. періодично затоплювані або дуже невідповідна конфігурацію території). Стає достатньо правдоподібним що після впровадження Закону України "Про ринок земель" продаж їх набере широкого масштабу, причому при цьому головною стимулюючою передумовою до проведення трансакції буде бажання позбавлення частини периферійних земель, користування яких пов'язане зі значними коштами. Існують підстави до твердження, що у більшості господарств населення процеси економічного падіння мають міцний і невідворотний характер. Явище економічного занепаду господарства не мусить означати трагедії для домогосподарств, оскільки цей процес матиме характер еволюційний і дозволить членам сім'ї розпочати роботу поза сільським господарством. Нам видається, що без економічного занепаду частини господарств не можливий технічний і організаційний прогрес, а також розвиток стабільних селянських і фермерських господарств та створення сільськогосподарських підприємств.